

Teknikföretagens och Säkerhets- och försvarsföretagens gemensamma svar på remitterat delbetänkande, SOU 2024:19 ”En ny beredskapssektor – för ökad försörjningsberedskap”

Teknikföretagen och Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF) tackar för möjligheten att svara på remissen delbetänkandet ”En ny beredskapssektor – för ökad försörjningsberedskap”.

Teknikföretagen är arbetsgivar- och branschorganisation för Sveriges teknikindustri och representerar ca 4 500 medlemsföretag. Tillsammans står våra medlemsföretag för en tredjedel av Sveriges export. Gemensamt för medlemsföretagen är att de utvecklar varor och tjänster i världsklass som löser många av vår tids utmaningar, att deras försäljning sker i global konkurrens samt att de bidrar till att skapa tillväxt och välstånd i Sverige.

Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF) är en branschförening för företag inom säkerhets- och försvarsområdet med verksamhet i Sverige. Föreningen har idag ca 200 medlemsföretag.

Kapitel 2 Delbetänkandets förslag

2.1 En myndighet med ansvar för industripolitiken – även i fredstid

Utredningens bedömning

Bedömning: Det finns behov av en myndighet som har ett generellt och långsiktigt uppdrag att bidra med kunskap om och föreslå åtgärder för att stödja industrins omvandling, utveckling och robusthet samt att stärka Sveriges konkurrenskraft och produktivitet, på nationell nivå såväl som på EU-nivå. Det finns även behov av en myndighet som bidrar med analyser och utredningar till regeringen samt i övrigt yttrar sig i industripolitiska frågor.

Utredningen betonar också i betänkandet att beredskapsansvaret för en sektor ska ges till en myndighet som har ansvaret i fredstid, något annat anser utredningen vara uteslutet.

Teknikföretagens och SOFFs kommentar

Teknikföretagen och SOFF instämmer i utredningens bedömning.

Avseende försvarsföretags tillhörighet till viss beredskapssektor, se vår kommentar nedan under avsnitt ”Försvarsföretagens behov av beredskapssamordning” (kap 3.2).

2.2 En ny beredskapssektor för industri, bygg och handel

Betänkandets förslag

Förslag: En beredskapssektor för industri, bygg och handel tillförs förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Den övergripande ansvarsstrukturen och formerna för hur den nationella byggnads- och reparationsberedskapen ska se ut ska utredas vidare. Det inkluderar att utreda om myndigheterna

inom sektorn industri, bygg och handel ska ges ett ansvar utöver den egna sektorns verksamhetsområde.

Teknikföretagens och SOFFs kommentar

Teknikföretagen och SOFF tillstyrker utredningens förslag att ansvar och former för den nationella byggnads- och reparationsberedskapen skyndsamt bör utredas vidare.

Vi vill dock i sammanhanget påtala att industriföretagens bygg - och reparationsresurser utgörs av egna resurser men till stor del av underleverantörer, i många fall specialiserade underleverantörer, vilket måste beaktas då frågan om industrins behövliga kompetenser och förmågor hanteras i utvecklandet av den övergripande ansvarsstrukturen och formerna för den nationella byggnads- och reparationsberedskapen.

Betänkandets förslag

2.3 Tillväxtverket utses till beredskapsmyndighet

Förslag: Tillväxtverket utses till beredskapsmyndighet enligt förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

I linje med detta förslag ändras även förordning (2009:145) med instruktion för Tillväxtverket så att Tillväxtverket är beredskapsmyndighet med ansvar för de viktiga samhällsfunktionerna industri och handel i de delar som inte omhändertas av övriga beredskapsmyndigheter. I detta ansvar ingår även ansvaret för byggnads- och reparationsberedskapen inom samhällsfunktionerna industri och handel. Förordningen med instruktion för Tillväxtverket ändras så att det framgår att myndigheten ansvarar för frågor som rör industri och handeln i de delar som inte ligger under andra myndigheters ansvar även när Sverige inte befinner sig i en kris, under höjd beredskap eller i krig.

Teknikföretagens och SOFFs kommentar

2.3.1 Tillväxtverkets ansvar för beredskap inom industri och handel

Teknikföretagen och SOFF anser att det finns ett stort behov av att utse en myndighet med ansvar för industri och handel och tillstyrker förslaget att utse Tillväxtverket till beredskapsmyndighet.

Vi vill dock lyfta att det sannolikt kommer att krävas ett omfattande arbete för att Tillväxtverket skall kunna bygga upp en välfungerande organisation som kan axla den nya rollen. Inte minst myndighetens kompetensförsörjning och utveckling av rutiner och kultur som säkerställer nödvändig sekretess kommer att vara utmanande. Det är därför av stor vikt att myndighetens verksamhet renodlas, vilket också beskrivs nedan under avsnitt 2.6.

Det är också av stor vikt att Tillväxtverkets samverkan med både företag och branschorganisationer fungerar väl under såväl uppbyggnadsfasen som i det vidare löpande arbetet.

2.3.2 Tillväxtverkets ansvar för reparationsberedskap

I betänkandet anføres följande:

”... det geopolitiska läget och omvärldsutvecklingen i övrigt gör att det brådskar med att inleda arbete på området. Reparationsverksamhet av bland annat anläggningar, industriutrustning, maskiner och övriga fordon pågår redan i dag och utgör enligt vår bedömning en naturlig del av industrins och

handelns verksamhet. För att arbetet med reparationsberedskapen inleds så snart som möjligt bedömer vi därför, som ett första steg, att den myndighet som har beredskapsansvar inom en funktion även bör ha ansvar för reparationsberedskapen på området. Vi föreslår därför att Tillväxtverket, till dess att den övergripande ansvarsstrukturen och formerna för en sådan beredskap har beslutats, ansvarar för de delar av reparationsberedskapen som kopplar till industri och handel samt de eventuellt övriga delar av reparationsberedskapen inom denna beredskapssektor som inte kan sägas höra till samhällsfunktionen bygg och anläggning.”

Teknikföretagen och SOFF delar betänkandets analys och anser att det, i paritet med det vi anför under vår kommentar på betänkandets kapitel 2.2, är otydligt vad den byggnads- och reparationsberedskap, som Tillväxtverket föreslås ansvara för, ska bestå av och inriktas mot och vilka avgränsningar som bör göras.

Vi anser att införande av en byggnads- och reparationsberedskap inom beredskapsområdet industri och handel inte bör inledas utan att dess innehåll, uppgifter och avgränsningar gentemot andra beredskapssektors byggnads- och reparationsberedskaper tydliggjorts och fastställts.

2.3.3 Behov av renodling av Tillväxtverkets uppgifter

Teknikföretagen och SOFF stödjer betänkandets analys att Tillväxtverkets ansvarsområden måste renodlas för att myndigheten ska kunna omhänderta sin nya roll.

2.4 Sveriges geologiska undersökning utses till beredskapsmyndighet

Betänkandets förslag

Förslag: SGU utses till beredskapsmyndighet enligt förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. SGU inordnas i sektorerna Industri, bygg och handel samt Livsmedelsförsörjning och dricksvatten.
I linje med detta förslag ändras även förordning (2008:1233) med instruktion för Sveriges geologiska undersökning så att SGU ska vara beredskapsmyndighet.
Geologisk forskning samt forskning om metoder för utvinning och processering bör prioriteras. SGU:s forskningsanslag bör där-för stärkas i kommande forskningsproposition.

Teknikföretagens och SOFFs kommentarer

Teknikföretagen och SOFF tillstyrker förslaget att SGU utses till beredskapsmyndighet men vill i sammanhanget lyfta att det sannolikt kommer att krävas ett omfattande arbete för att SGU skall kunna bygga upp en välfungerande organisation som kan axla den nya rollen. Inte minst myndighetens kompetensförsörjning och utveckling av rutiner och kultur som säkerställer nödvändig sekretess kommer att vara utmanande.

2.5 Boverket utses till beredskapsmyndighet

Betänkandets förslag

Förslag: Boverket utses till beredskapsmyndighet enligt förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. I linje med detta förslag ändras förordning (2022:208) med instruktion för Boverket så att myndigheten utgör beredskapsmyndighet med ansvar för den viktiga samhällsfunktionen bygg och anläggning, inklusive byggnads- och reparationsberedskapen inom

denna. Boverket ska ingå i den nya beredskapssektor för industri, bygg och handel som föreslås av utredningen.

Teknikföretagens och SOFFs kommentarer

2.5.1 Boverkets ansvar för byggnads- och reparationsberedskap

Betänkandet anger under detta stycke att:

”Det finns ingen utpekad myndighet med ansvar för beredskapen inom bygg- och anläggningsområdet. Samtidigt är företagen inom bygg- och anläggningsbranschen mycket viktiga för svensk krisberedskap och totalförsvaret eftersom de upprätthåller verksamhet som andra viktiga samhällsfunktioner är direkt beroende av. Det behövs företag som bygger, anlägger och reparerar exempelvis bostadshus, skolor, sjukhus och stambanor”

Vidare anförs att;

”Företagen i bygg- och anläggningsbranschen bidrar bland annat genom byggnads- och markarbeten samt deltar också i arbetet med anpassningsåtgärder och reparation av anläggningar och byggnader i flera beredskapssektorer. Det rör exempelvis byggnation eller reparation av sjukhus, anläggning av vattenförsörjningssystem, avloppssystem, elförsörjning, elektroniska kommunikationer, vattenleder och vägar. I sektorn ingår även bygg- och anläggningsåkerierna. Bygg- och anläggningstransporter omfattar bland annat ballast- och schakttransporter, kranbilstjänster, maskintransporter samt betongtransporter. Även drift och underhåll åt bland annat kommuner och Trafikverket räknas hit, cirka 1 500 företag sköter snöröjning och halkbekämpning”

Teknikföretagen och SOFF vill framföra vikten av att den ”generella/allmänna” byggnads- och reparationsberedskap som betänkandet i detta stycke resonerar kring särskiljs från den byggnads- och reparationsberedskap som utgörs av industriföretagens egna bygg- och reparationsresurser samt de (ofta specialiserade) underleverantörer som industriföretagen använder i fred. Detta för att säkerställa att den förmåga dessa resurser representerar inte ”bokförs dubbelt” i ett totalförsvarsperspektiv.

2.6 Tillväxtverket utses till sektorsansvarig myndighet

Betänkandets förslag

Förslag: Tillväxtverket utses till sektorsansvarig myndighet enligt förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. I linje med detta förslag ändras även förordning (2009:145) med instruktion för Tillväxtverket så att Tillväxtverket utgör sektorsansvarig myndighet med ansvar för en ny sektor för industri, bygg och handel.

Teknikföretagens och SOFFs kommentarer

Teknikföretagen och SOFF anser att det är ändamålsenligt att utse en sektorsansvarig myndighet för sektorn industri, bygg och handel och tillstyrker förslaget att tilldela Tillväxtverket denna roll.

Vi bedömer samtidigt att myndighetens förmåga till samverkan med såväl branschorganisationer som enskilda företag kommer att vara avgörande i såväl uppbyggnadsfasen som i det vidare arbete samt att det kommer att vara ett mycket omfattande arbete för myndigheten att bygga upp en ny struktur och kultur som kan åstadkomma och säkerställa sådan samverkan över tid.

Det är därför nödvändigt att myndighetens verksamhet och kärnuppgifter renodlas och förtydligas till följd av uppdrag som beredskapsmyndighet respektive sektorsansvarig myndighet.

Teknikföretagen och SOFF vill vidare särskilt lyfta att det kommer att vara en stor utmaning för myndigheten att rekrytera, och därefter behålla, erforderlig kompetens. Myndigheten kommer i detta sammanhang behöva tillföras branschspecifik kompetens.

Som vi konstaterat ovan kommer Tillväxtverket i sin nya roll som både beredskapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet ställas inför mycket stora utmaningar, och då inte minst avseende myndighetens förmåga att hantera information inhämtad från både företag och myndigheter på sådant sätt att av företag respektive av myndigheter begärd sekretess säkerställs över tid.

De myndigheter som av betänkandet föreslås ingå i beredskapssektorn idag inte är vana vid att hantera utlämnad information i enlighet med av företag önskade sekretess. Myndigheternas kultur är dessutom idag relativt öppen, kontaktsökande och initiativtagande. Teknikföretagen och SOFF vill föra fram att det är av yttersta vikt att myndigheterna kan uppbygga och garantera nödvändig sekretess.

Teknikföretagen och SOFF instämmer i betänkandets bedömning att ett antal andra myndigheter kan vara lämpliga som beredskapsmyndigheter i den nya beredskapssektor Industri och handel. Frågan om vilka myndigheter som de facto skall utses som beredskapsmyndigheter inom nämnda beredskapssektor bör utredas skyndsamt.

Kapitel 3 Överväganden om ytterligare åtgärder för en ökad försörjningsberedskap

3.2 Andra viktiga samhällsfunktioner med betydelse för sektorn industri, bygg och handel samt för näringslivets försörjningsberedskap generellt Försvarsföretagens behov av beredskapssamordning (kap 3.2 och 4.11)

Teknikföretagen och SOFF anser att det är problematiskt att i Sverige verksamma försvarsföretag idag inte ingår i någon beredskapssektor och därför inte företräds av någon sektorsansvarig myndighet.

Det är mycket angeläget att säkerställa att i Sverige verksamma försvarsföretag inte ramlar mellan stolarna, då dessa företags stöd till totalförsvarets förmåga och robusthet i alla beredskapsnivåer i så fall skulle allvarligt äventyras.

Teknikföretagen och SOFF anser därför att i Sverige verksamma försvarsföretag snarast bör sorteras in i en beredskapssektor under en ansvarig beredskapsmyndighet, förslagsvis någon av de så kallade försvarsmyndigheterna.

Teknikföretagen och SOFF delar utredningens övervägande om att behovet av att utreda i Sverige verksamma försvarsföretag beredskapssamordning är mycket angeläget. Av ovanstående skäl bör detta skyndsamt initieras.

SOFF och Teknikföretagen stödjer betänkandets övervägande att samhällsfunktionen utrikeshandel bör stärkas, då den är avgörande för upprätthållande av industrins verksamhet. Alternativet att utrikeshandeln skulle utgöra en egen beredskapssektor bör utredas vidare. Vi delar betänkandets bedömning att Kommerskollegium omgående bör utses till beredskapsmyndighet för utrikeshandeln.

3.3 Ansvar för kemikalieförsörjningen bör lösas skyndsamt

SOFF och Teknikföretagen stödjer utredningens konstaterande att frågan måste analyseras vidare då det är viktigt att en myndighet utses med en tydlig roll och utpekat ansvar för kemikalieförsörjningen, mot bakgrund av kemikaliers betydelse för svensk beredskap brett över samtliga sektorer.

3.4 Fristående beredskapsmyndigheter av särskild betydelse för sektorn Industri, bygg och handel samt för näringslivets försörjningsberedskap generellt

Betydelsen av ett internationellt perspektiv – utrikeshandel och Natomedlemskap

Teknikföretagen och SOFF stödjer den analys som utredningen gör i kapitel 4.6 avseende Internationell handel och komplexa försörjningskedjor. Att upprätthålla flöden, dvs fungerande utrikeshandel, logistik- och försörjningskedjor, är avgörande för i Sverige verksamma företags export samt för Sveriges försörjningsberedskap.

För att våra medlemsföretags produktion ska kunna fortgå vid fredstida kris, höjd beredskap eller krig måste i fredstid upparbetade leverantörskedjor fortsatt fungera i stort. Detta då företagen även i höjd beredskap och krig kommer att vara starkt beroende av kontinuerlig tillgång till importerade komponenter, insatsvaror, råmaterial mm för att kunna upprätthålla sin produktion.

Teknikföretagen och SOFF anser att betänkandet primärt tar ett nationellt perspektiv, varför vår förhoppning är att perspektivet breddas till en mer internationell kontext i det fortsatta utredningsarbetet. Sverige är medlem i försvarsalliansen Nato, vilket kan innebära att ett annat Natoland kan ha större prioritet till försörjning än Sverige.

3.5 Samverkan mellan stat, region och kommun behöver förbättras ”Näringslivets försörjningsberedskap”

Teknikföretagen och SOFF vill påtala att begreppet ”näringslivets försörjningsberedskap” är olämpligt eftersom den inte utgör någon egen entitet. I Sverige verksamma företag har inte någon egen försörjningsberedskap för fredstida kris, höjd beredskap eller krig. Självklart ser företagen ständigt över sina försörjningskedjor, lagerhållning etc. för att hantera normalläge och eventuella fredstida kriser, men detta görs idag utifrån ett fredstida, kommersiellt perspektiv.

Teknikföretagen och SOFF instämmer i utredningens utgångspunkt att svensk försörjningsberedskap är helt beroende av det privata näringslivet och vi vill understryka att företagen generellt har en stor vilja, innovationskraft och förmåga att bidra i att stärka försörjningsberedskapen. Våra medlemsföretag verkar på en global marknad med hård konkurrens och medlemsföretagen är allt från mindre företag med svenska ägare, till stora multinationella företag med utländska och/eller svenska ägare. Det kan till exempel innebära att huvuddelen av företagets omsättning, kunder, partners, underleverantörer och anställda återfinns utomlands. Utöver detta kan företagets ledning utgöras av en stor andel icke-svenska medborgare och företaget kan även vara noterat på utländsk börs. Företag får heller inte, enligt gällande regelverk i fred, långsiktigt och medvetet särbehandla svenska staten eller annan kund/partner/aktör på ett sätt som inte överensstämmer med företagets ägares vilja och styrning. Det är utifrån detta perspektiv och med dessa förutsättningar som grund, som samarbetsformerna mellan stat och företag måste utformas.

Teknikföretagen och SOFF konstaterar i likhet med betänkandet att det är staten som bär ansvaret för rikets försörjningsberedskap och för att denna försörjningsberedskap ska bli så god som möjligt krävs att staten samverkar med i Sverige verksamma företag.

Avtal och upphandling ger ökad försörjningsberedskap - men avtal är frivilliga att ingå

Teknikföretagen och SOFF vill ge följande principiella synpunkter kring avtal och upphandling:

- Åtaganden mellan statliga myndigheter och enskilda företag, avseende de senares verksamhet i fredstida kris, höjd beredskap och krig bör överenskommas inom ramen för avtal, i möjligaste mån tecknade i fredstid.
- Avtal som avser enskilda företags verksamhet under höjd beredskap och krig bör också inrymma frågor som hur fredstida planering och flexibilitet över tid behöver omhändertas inom ramen för mellan stat och enskilt företag tecknat avtal.
- Avtal är frivilliga att ingå för enskilda företag. Staten måste kunna erbjuda företagen tydliga och marknadsmässiga incitament för att delta i uppbyggnaden av den svenska försörjningsberedskapen och det svenska totalförsvaret. Det gäller inte minst i Sverige verksamma företag som ägs av internationella koncerner.

3.6 Nya samverkansformer mellan näringslivet och offentliga aktörer behöver tillskapas Stort behov av att utveckla välfungerande samverkansformer

Teknikföretagen och SOFF vill särskilt välkomna att utredningen lyfter betydelsen av att utveckla goda samverkansformer mellan företag och staten.

Utan god samverkan mellan stat och enskilda företag går det inte att skapa eller säkerställa erforderlig robusthet och uthållighet i Sveriges försörjningsberedskap över tid. För att en utvecklad samverkansform skall vara ändamålsenlig, dvs vara byggd för att verkligen fungera i både fredstida kris, höjd beredskap och ytterst krig, anser vi att de måste byggas upp, övas och aktivt utvecklas i fred.

Samverkansformerna måste dessutom vara långsiktigt trovärdiga för både företag och stat och bör av naturlighet därför skapas och utvecklas gemensamt. Tillika måste den ovan nämnda internationella kontext i vilken de flesta i Sverige verksamma företag verkar beaktas i enlighet med de resonemang som vi framför under 3.5.

Utformningen av nya samverkansformer mellan stat och företag kommer att påverka i vilken utsträckning det nya totalförsvaret kan byggas upp till sådan förmåga och robusthet som det säkerhetspolitiska läget kräver.

En god samverkan mellan stat/myndigheter och enskilda företag kan bara baseras på ömsesidigt förtroende. Sådant ömsesidigt förtroende kan endast byggas genom förtroendefull löpandeinformationsdelning och planering mellan parterna. Hur sådan informationsdelning och planering bör ske för att vara ändamålsenlig och för båda sidor trovärdig kan bara utvecklas gemensamt mellan företag och stat.

För att åstadkomma en sådan förtroendefull dialog mellan stat och enskilda företag är det nödvändigt att staten å sin sida också delger enskilda företag information avseende exempelvis hotbilder, möjliga skyddsåtgärder, planeringsunderlag, kommande övningar och scenarier. En statlig öppenhet och vilja att föra en kontinuerlig dialog på lika villkor mellan stat och företag är helt enkelt en förutsättning för att en god samverkan mellan enskilda företag och stat skall kunna åstadkommas och vidmakthållas. Ett sådant tvåvägs informationsutbyte måste byggas på väl fungerande, säkra, digitala system och lösningar genom vilka båda parter behov av sekretess kan garanteras. Åtgärder måste också vidtas för att säkerställa att detaljerad företagsspecifik information inte sprids okontrollerat i det statliga systemet.

Teknikföretagen och SOFF anser att frågan om informationsdelning, informationshantering och sekretess är förutsättningsskapande för våra medlemsföretags och för i andra branscher verksamma

företags deltagande i sådan fördjupad samverkan med staten. Staten bör därför skyndsamt framta och implementera ett lämpligt och för både företag och stat trovärdigt system för informationsdelning.

3.7 Regelverket för försörjningsberedskapen kan behöva konsolideras och renodlas

Betänkandet anför att "Beredskapsförordningen är en reglering för statliga myndigheter. Försörjningsberedskap är däremot verksamhet som bör vara föremål för en reglering som riktar sig till fler aktörer, inte minst företagen. Staten är beroende av företagen för att stärka försörjningsberedskapen och många viktiga samhällsfunktioner utförs i kommuner och regioner". I det fall regeringen finner att det finns behov av en ny, samlad lagstiftning för försörjningsberedskapen instämmer Teknikföretagen och SOFF i betänkandets analys att frågan kräver vidare utredning.

Stockholm 2024-06-18

Maria Rosendahl
Näringspolitisk chef
Teknikföretagen

Robert Limmergård
Generalsekreterare
Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF)

För frågor kontakta
Teresa Jonek
Näringspolitisk expert
Teknikföretagen

För frågor kontakta
Lina Bonander
Områdesansvarig Samhällssäkerhet
Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF)